เภสัชวิทยา

สำหรับนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เล่ม 1

บรรณาธิการ
วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์
ลัดดาวัลย์ เส็งกันไพร

สาขาวิชาเภสัชวิทยา คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พิมพ์ครั้งที่ 12
ISBN 978-616-438-970-0

เภสัชวิทยา
สำหรับนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เล่มที่ 1

ISBN 978-616-438-970-0

บรรณาธิการ
วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์ และ ลัดดาวัลย์ เส็งกันไพร
สาขาวิชาเภสัชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พิมพ์ครั้งที่ 1:	พ.ศ. 2538	พิมพ์ครั้งที่ 2:	พ.ศ. 2539	พิมพ์ครั้งที่ 3:	พ.ศ. 2541
พิมพ์ครั้งที่ 4:	พ.ศ. 2544	พิมพ์ครั้งที่ 5:	พ.ศ. 2548	พิมพ์ครั้งที่ 6:	พ.ศ. 2551
พิมพ์ครั้งที่ 7:	พ.ศ. 2554	พิมพ์ครั้งที่ 8:	พ.ศ. 2558	พิมพ์ครั้งที่ 9:	พ.ศ. 2562
พิมพ์ครั้งที่ 10:	พ.ศ. 2564	พิมพ์ครั้งที่ 11:	พ.ศ. 2566	พิมพ์ครั้งที่ 12:	พ.ศ. 2569
จำนวนพิมพ์:	1,000 เล่ม				

รายการบรรณานุกรมสำเร็จรูป (CIP) ของห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มข.

เภสัชวิทยา สำหรับนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เล่มที่ 1 / บรรณาธิการ วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์, ลัดดาวัลย์ เส็งกันไพร. พิมพ์ครั้งที่ 12. ขอนแก่น : สาขาวิชาเภสัชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2569.

540 หน้า : ภาพประกอบ
ISBN 978-616-438-970-0

1. เภสัชวิทยา. (1).วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์, บรรณาธิการ. (2). ลัดดาวัลย์ เส็งกันไพร, บรรณาธิการ. (3). มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะแพทยศาสตร์ สาขาเภสัชวิทยา.

พิมพ์ที่: หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา
232/199 หมู่ 6 ถ.ศรีจันทร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
โทร. 081-7174207
klungpress@hotmail.com www.klungnana.com

บรรณาธิการ

วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์ ศาสตราจารย์ เงินเดือนขั้นสูง
ภ.บ., วท.ม. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยมหิดล; Ph.D. The University of Sydney, Australia

ลัดดาวัลย์ เส็งกันไพร รองศาสตราจารย์
ภ.บ. มหาวิทยาลัยมหิดล; วท.ม. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น;
Ph.D. Tohoku University, Japan

รายชื่อผู้นิพนธ์

คัชรินทร์ ภูนิคม รองศาสตราจารย์
วท.บ. (พยาบาล) มหาวิทยาลัยขอนแก่น; พ.บ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น; วท.ม. (เภสัชวิทยา)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; อ.ว.พยาธิวิทยาคลินิก (แพทยสภา); ปรด. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คัมภีร์พร บุญหล่อ อาจารย์
สพ.บ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น; ปรด. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จินตนา สัตยาศัย ศาสตราจารย์
ภ.บ. มหาวิทยาลัยมหิดล; วท.ม. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยมหิดล; Ph.D. Monash University, Australia

ดนุ เกษรศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
พ.บ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น; อ.ว. เวชปฏิบัติทั่วไป; เวชศาสตร์ครอบครัว; เวชศาสตร์ฉุกเฉิน (แพทยสภา)

ปณต ตั้งสุจริต ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ภ.บ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; วท.ม. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยมหิดล; Ph.D. Okayama University, Japan

พัทธมน ลพานุวรรตน์ อาจารย์
ภ.บ. มหาวิทยาลัยศิลปากร; ปรด. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยมหิดล

รัตนธร ชูนอง อาจารย์
ภ.บ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น; วท.ม. (เภสัชศาสตร์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น;
ปรด. (วิจัยและพัฒนาเภสัชภัณฑ์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิจิตรา ทัศนียกุล ศาสตราจารย์ เงินเดือนขั้นสูง
ภ.บ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; วท.ม. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยมหิดล;
Ph.D. Flinders University of South Australia, Australia

ศริญญา คงเพชร รองศาสตราจารย์
ภ.บ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น; ปรด. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศิริพร เทียมเก่า รองศาสตราจารย์
พ.บ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น; วท.ม. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น; อ.ว.เวชศาสตร์ครอบครัว (แพทยสภา)

ศิริมาศ กาญจนวาศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
วท.บ. (พยาบาล) มหาวิทยาลัยมหิดล; วท.ม. (เภสัชวิทยา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย;
Ph.D. Flinders University of South Australia, Australia

สุดา วรรณประสาท รองศาสตราจารย์
พ.บ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น; ว.ว.อายุรศาสตร์ (แพทยสภา)

เอื้อมเดือน ประวาฬ รองศาสตราจารย์
ภ.บ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น; ปรด. (เภสัชวิทยา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำนำ

หนังสือเภสัชวิทยาสำหรับนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เล่มที่ 1 พิมพ์ครั้งที่ 12 เป็นฉบับปรับปรุงเพิ่มเติมจากการพิมพ์ครั้งที่ 11 พ.ศ. 2566 มีความประสงค์เพื่อให้ความรู้เบื้องต้นในวิชา เภสัชวิทยาสำหรับหรับนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้แก่ แพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ หรือผู้ศึกษาในสาขาอื่นที่สนใจ รวมทั้งนักศึกษาบัณฑิต ในเล่มประกอบด้วย บทที่ว่าด้วยการพัฒนายาและรูปแบบของยา เภสัชจลนศาสตร์ เภสัชพลศาสตร์ เภสัชพันธุศาตร์ เนื้อหาหลักประกอบด้วย เภสัชวิทยาในระบบร่างกาย ได้แก่ ระบบประสาทออโตโนมิก เภสัชวิทยาของยาในระบบหัวใจ หลอดเลือด ไตและระบบเลือด เภสัชวิทยาของยาระบบหายใจ ยาในระบบฮอร์โมนต่าง ๆ รวมทั้งยาในการรักษาเบาหวาน และภาวะกระดูกพรุน ส่วนเภสัชวิทยาในระบบอื่น ได้แก่ ระบบประสาทกลางทั้งหมด อยู่ในหนังสือเภสัชวิทยาเล่มที่ 2 ส่วนในเล่มที่ 3 จะประกอบด้วยยาต้านการอักเสบ ยาต่อระบบภูมิคุ้มกัน ระบบทางเดินอาหาร เคมีบำบัดเชื้อจุลชีพ และหนอนพยาธิ์ เคมีบำบัดมะเร็ง และพิษวิทยา

ในหนังสือพิมพ์ครั้งที่ 12 นี้ได้ทำการปรับปรุงเพิ่มเติมในหลาย ๆบทเพื่อให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งการเขียนขึ้นใหม่ใน 4 บท และมีบทเพิ่มเติมขึ้นอีก 1 บทจากการพิมพ์ครั้งก่อน ในบทต่าง ๆ ได้เพิ่มเติมการอ้างอิงแนวทางเวชปฏิบัติที่ใช้ในประเทศหรือต่างประเทศในบางบทที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง โดยปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน

บรรณาธิการและผู้นิพนธ์หวังว่าหนังสือเภสัชวิทยา เล่ม 1 พิมพ์ครั้งที่ 12 พ.ศ. 2569 จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของนิสิต นักศึกษาและผู้สนใจในเรื่องยา กลไกการออกฤทธิ์และผลที่เกิดขึ้นต่อร่างกาย

วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์
ลัดดาวัลย์ เส็งกันไพร

คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มกราคม 2569

สารบัญ

รายชื่อผู้นิพนธ์ i

คำนำ iii

ตอนที่ 1 หลักการสำคัญทางเภสัชวิทยา 1

Basic principles in pharmacology

บทที่ 1 บทนำเภสัชวิทยา การพัฒนายา และรูปแบบยาเตรียม 2
Introduction to pharmacology, drug discovery & dosage forms
ปณต ตั้งสุจริต & พัทธมน ลพานุวรรตน์

บทที่ 2 เภสัชจลนศาสตร์ 26
Pharmacokinetics
ศิริมาศ กาญจนวาศ

บทที่ 3 เภสัชพลศาสตร์ 74
Pharmacodynamics
วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์

บทที่ 4 เภสัชพันธุศาสตร์ 103
Pharmacogenetics & Pharmacogenomics
วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์

ตอนที่ 2 ยาออกฤทธิ์ระบบประสาทออโตโนมิก 123

Autonomic drugs

บทที่ 5 ระบบประสาทออโตโนมิก: การส่งสัญญาณประสาท 124
Autonomic nervous system: Neurotransmission
วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์

บทที่ 6 ยาออกฤทธิ์ต่อคลอลิเนอร์จิกรีเซพเตอร์ 139
Drugs acting on cholinergic receptor
วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์

บทที่ 7 ยาออกฤทธิ์ต่อแอดรีเนอร์จิกรีเซพเตอร์ 156
Drugs acting on adrenergic receptor
วีรพล คู่คงวิริยพันธุ์

บทที่ 8 ยาคลายกล้ามเนื้อลาย 177
Skeletal muscle relaxants
คัชรินทร์ ภูนิคม & จินตนา สัตยาศัย

ตอนที่ 3 เภสัชวิทยาของยาต่อไตและระบบหัวใจร่วมหลอดเลือด 196
Pharmacology of drugs acting on kidney and cardiovascular system

บทที่ 9 ยาขับปัสสาวะ 197
Diuretics
ดนุ เกษรศิริ

บทที่ 10 ยาลดความดันโลหิต 217
Antihypertensive agents
สุดา วรรณประสาท

บทที่ 11 ยารักษาภาวะช็อก 233
Drugs used in shock
ดนุ เกษรศิริ

บทที่ 12 ยารักษาภาวะหัวใจล้มเหลว 254
Drugs used in heart failure
รัตนธร ชูนอง

บทที่ 13 ยารักษาภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะ 280
Antiarrhythmic agents
ดนุ เกษรศิริ

บทที่ 14 ยารักษาโรคหัวใจขาดเลือด 309
Drug used in ischemic heart disease
สุดา วรรณประสาท & วิจิตรา ทัศนียกุล

บทที่ 15 ยารักษาความผิดปกติในการแข็งตัวของเลือด 320
Drugs used in coagulopathy
คัมภีร์พร บุญหล่อ

บทที่ 16 ยารักษาภาวะไขมันในเลือดผิดปกติ 349
Drugs used in dyslipidemia
ลัดดาวัลย์ เส็งกันไพร

ตอนที่ 4 ยาระบบหายใจ 369
Drugs used in respiratory system

บทที่ 17 ยารักษาโรคหืดและโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง 370
Drugs used in asthma and chronic obstructive pulmonary disease
ปณต ตั้งสุจริต

บทที่ 18 ยาต้านฮีสตามีน และยาระงับอาการไอ 383
Antihistamines and cough suppressant agents
ปณต ตั้งสุจริต

ตอนที่ 5 ยาฮอร์โมน ฮอร์โมนเพศ และยาต้านฮอร์โมน **394**
Hormone, sex hormone and hormone antagonists

บทที่ 19 ฮอร์โมนจากไฮโปธาลามัสและต่อมใต้สมอง 395
Hypothalamus and pituitary hormones
ศิริพร เทียมเก่า

บทที่ 20 ฮอร์โมนไทรอยด์และยาต้านไทรอยด์ 402
Thyroid hormone and antithyroid agents
ศริญญา คงเพชร

บทที่ 21 ฮอร์โมนและยาต้านฮอร์โมนจากต่อมหมวกไตส่วนนอก 415
Adrenocorticoid hormones and anti-adrenocorticoids
เอื้อมเดือน ประวาฬ

บทที่ 22 อินซูลินและยาต้านน้ำตาลในเลือดสูง 434
Insulin and antihyperglycemic agents
คัมภีร์พร บุญหล่อ

บทที่ 23 ยารักษาโรคกระดูกพรุน 459
Drugs used in osteoporosis
สุดา วรรณประสาท

บทที่ 24 ฮอร์โมนเพศ และยาต้านฮอร์โมน 468
Sex hormones and hormone antagonists
ศิริพร เทียมเก่า

บทที่ 25 ยาคุมกำเนิด 496
Contraceptive agents
ศิริพร เทียมเก่า

บทที่ 26 ยากระตุ้นการตกไข่ 508
Ovulation induction drugs
เอื้อมเดือน ประวาฬ

บทที่ 27 ยาบีบมดลูกและยาคลายกล้ามเนื้อมดลูก 520
Oxytocic drugs and tocolytic agents
ดนุ เกษรศิริ

Index **532**